

послідовності. Переходи між режимами задаються або експертом, або підпрограмою «майстром».

Висновки.

На основі чіткого усвідомлення мети створення АЛК і природної вимоги мінімізації витрат на її виготовлення, виявилось можливим значно спростити структуру системи й обійтися без програмування складних лінгвістичних алгоритмів.

АЛК є підсистемою автоматизованого робочого місця (АРМ) лексикографа, проблеми створення і використання якого досліджуються в лабораторії лексикографічного моніторингу української мови на філологічному факультеті ХНУ ім.В.Н.Каразіна.

1. Широков В.А. *Інформаційна теорія лексикографічних систем*. К.: Довіра, 1998. – 331с. 2. Грязнухина Т.А., Дарчук Н.П. і ін. *Використання ЕОМ у лінгвістичних дослідженнях*. – К.: Наук. думка, 1990. – 226.

Софія Денисенко

Український державний лісотехнічний університет, м.Львів

ЛЕКСИКОГРАФІЯ ТА МІЖМОВНІ ЗВ'ЯЗКИ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: НОВІ ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ТВОРИ

© Софія Денисенко, 2002

Укладання словників - вид діяльності, яка вимагає високого професійного інтелекту та самовідданості у важкій праці, що неможливо без натхнення і творчого пошуку. Вершиною лексикографічного мистецтва вважається тлумачний словник, який найбільш систематизовано і послідовно відображає ступінь розвитку лексичного складу мови. Тлумачний словник ніби відкриває межі між рівнями мовної системи, він конкретно представляє всю лінгвістику в цілому.

The information about “German – Russian – Ukrainian with Greco-Roman etymology veterinary thesaurus” of prof. Khomitsenko has been given in this article.

Початок ХХІ ст. знаменується продовженням інтенсивного вивчення лексикографії в Україні, зокрема навчальної перекладної лексикографії. Навчальні перекладні словники допомагають тим, для кого мова не є рідною, вивчати іноземну мову на різних етапах навчання. Цьому сприяє також розвиток навчальної лексикографії як науки.

Укладаються нові перекладні словники різноманітних типів, такі як "Німецько-російсько-український з греко-латинською етимологією тлумачний зооветеринарний словник" проф. Хоміцького О.В.

Перейдемо до характеристики цієї праці. Як відомо, тлумачними словниками називаються лінгвістичні словники, у яких пояснюються (тлумачаться) значення слів і фразеологізмів якої-небудь мови засобами самої цієї мови. Тлумачні словники є, як правило, комплексними: їхні словникові статті крім певних значень слова вміщують дані про його написання, особливості вимови, місце наголосу, граматичні словотворчі властивості, ті стилістичні функціональні сфери до яких належить слово, типові сполучення і фразеологічні вирази, в яких воно може вживатися, його синтагматичні і парадигматичні

зв'язки і т.д. В тлумачних словниках можуть проводитися також історичні, етимологічні, енциклопедичні і деякі інші відомості [1].

Тлумачний словник є вершиною лексикографії, він найбільш систематизовано і послідовно відображає ступінь розвитку лексичного складу мови.

Одним із законів словників, у першу чергу тлумачних, є закон їхнього безпосереднього розвитку. Ця безперервність обумовлена тим, що у мові немає і не може бути семантичне ізольованих слів. Кожне слово багатьма шляхами пов'язане зі значенням інших слів. Це синонімічні, антонімічні, паронімічні зв'язки, словотвірні зв'язки значення багатозначного слова.

Тлумачний словник ніби відкриває межі між рівнями мовної системи, він конкретно представляє всю лінгвістику в цілому. Пропонуючи тлумачення слів мови словами цієї ж мови, тлумачний словник неодмінно загострює такі протиріччя: в пояснювальну частину кожного тлумачного словника завжди входять такі одиниці, які в рамках самого словника не пояснюються. Виникає проблема прирощення смислу (термін Ю.Н.Караулова [2]). Додатковий смисл виникає внаслідок того, що в основі кожного словника лежить аксіоматично задана лінгвістична (властивість граматичної недостатності) та екстралінгвістична (властивість предметної недостатності словника) інформація.

Тлумачному зооветеринарному німецько-російсько-українському з грецько-латинською етимологією словникові відомого у Львові професора кафедри іноземних мов Львівської Зооветеринарної Академії О.В. Хоміцького притаманні усі ці риси тлумачних словників

Словник охоплює 5400 сторінок машинопису, містить біля 79 тисяч гнізд мовних одиниць, серед яких велика кількість термінів калькування. Невластиві українській мові терміни замінені українськими відповідниками. Саме тому словник сприяє уніфікації та українізації української зооветеринарної термінології.

Словник характеризується такими особливостями:

1. Перший тлумачний поліглотичний науковий посібник в галузі зоотехнічно-ветеринарних наук.
2. У зв'язку з тим, що в зооветеринарії відсутні чужомовно-українські словники, словник професора Хоміцького О.В. істотно змінює на краще існуючий лексикографічний простір, він є новою важливою віхою в цій галузі.
3. Словник відображає сучасний рівень розвитку зооветеринарних і суміжних з ними наук.
4. З огляду на те, що в усному і письмовому мовленні фахівців-зооветеринарів, в тому числі лекторів-викладачів даного профілю на сьогодні вкорінилися русизми, словник формує чіткість і стрункість у своїй українській частині, наприклад:

<i>русифіковані</i>	<i>українські</i>
<i>трамбовання</i>	<i>бутишування</i>
<i>закупорення</i>	<i>затикання, забивання</i>
<i>доля</i>	<i>частка</i>
<i>долька</i>	<i>часточка</i>
<i>валовий</i>	<i>гуртовий</i>
<i>процент</i>	<i>відсоток</i>
<i>учоба</i>	<i>навчання</i>
<i>обхват</i>	<i>охот</i>

5. Словник уніфікує українську зоотермінологію на основі українськомовних досліджень останнього часу, зокрема праць, виданих в незалежній Україні.

6. Запровадження в науковий вжиток класичної греко-латинської термінології поглиблює можливість розкриття етимології і розуміння дотичних фахових термінів, наприклад: нім. Abasie (f) -абазія, рос. потеря способности ходить, в частности вследствие заболевания нервной системы, укр. мед. абазія (грец. "а" -"без"- "не" + basis - ходіння, крок. Втрата здатності ходити, зокрема внаслідок захворювання нервової системи.

7. Поліглотична структура словника значною мірою розширює рамки його практичного використання як на німецько-українському, так і на німецько-російському ґрунті, підвищує його міжнародну значимість.

8. З утворенням Української незалежної держави, зі зміною суспільно-політичних та економічних відносин в Україні змінюються на нових засадах і форми господарювання, в тому числі і сільського господарства. Важливою ділянкою сільськогосподарського виробництва є багатогалузеве тваринництво, яке відіграє важливу роль у житті народу. Тому з'являється потреба застосування в практичній діяльності і усіх, пов'язаних з нею фахівців, спеціальної ветеринарної і зооветеринарної літератури. Така необхідність виникає ще й з фактора міжнародного спілкування українських фахівців у нових умовах. Звільнене від старих закостенілих рамок планування тоталітарним режимом сільськогосподарське виробництво, в тому числі і ветеринарне, встановлює нові ділові взаємозв'язки з зарубіжними колами, в чому практично певне місце належить друкованому слову у формі дво- чи багатомовних словників. Пропонований професором Хоміцьким О.В. поліглотичний словник виник саме з названих передумов.

9. Праця над словником продовжувалася 19 років. Опрацювання великого обсягу лексичного матеріалу, використаного в словнику, не давало можливості авторові сповільнювати творчий темп, а вимагало постійної безперервної праці.

У 1998 р. Професор Хоміцький О.В. видав двомовний "Німецько-український зооветеринарний словник". Але цей останній словник у порівнянні з ним не має аналогів в українській ветеринарній термінології та відрізняється від попереднього своїми об'ємноструктурними характеристиками, створює словникову галузеву базу, є першим в українській ветеринарній лексикографії і в певній мірі заповнює цю прогалину.

Словник професора Хоміцького О.В. є унікальним за своїм змістом, обсягом, семантичним наповненням, яскравою термінологічною палітрою. Праця професора Хоміцького О.В. заповнює ще одну сторінку в українській термінографії.

При укладанні словника використана значна кількість багатомовної дотичної літератури, зокрема української та чужомовно-української та іншомовних джерел.

Словник здано до друку і сподіваємося, що найближчим часом усі зацікавлені одержать щасливу можливість користуватися цим непересічним твором невтомного дослідника, поліглота, вченого-ерудита-інтелектуала, яким є його автор професор Хоміцький О.В.

1. Дубичинский В.В. Лексикология, лексикография и словообразование русского языка (пособие для немецкоговорящих студентов). Клагенфурт, 2001. – С.43. 2. Караулов Ю.Н. О некоторых лексикографических закономерностях // ВЯ. 1974, №4 – 51с.